

Anotovaná publikace se více než ucelené monografie podobá encyklopedii či hesláři jednotlivých domů a jejich majitelů na vratislavském Rynku, čímž se neliší od řady podobných sociotopografických publikací. Ty se často stávají v podstatě jen obtížně čitelnými velkými soubory shromážděných dat. Otázkou zůstává, zda lze podobné obrovské množství pramenných zápisů zpracovat i jiným, „živějším“ způsobem bez ztráty vědecké relevance. Dle mého soudu se dnes nabízí ideální možnost publikování podobných výzkumů formou elektronické databáze, která by umožnila oprostit text jak od pouhého výčtu velkého množství shromážděných údajů, tak rozsáhlého poznámkového aparátu. Striktní členění knihy na jednotlivé kapitoly věnované domům na náměstí sice činí knihu přehlednou, na druhou stranu zřejmě bylo jednou z příčin, proč jsou v některých ohledech řešeny pouze detaily, aniž by došlo k obecnějšímu vyhodnocení. Týká se to například také chvályhodně zapojených stavebněhistorických výzkumů, s jejichž pomocí autor rekonstruuje některé stavební změny uvnitř nebo mezi jednotlivými parcelami. Naproti tomu chybí snaha o nastínění alespoň základní typologizace vratislavských středověkých domů, která by mohla mimo jiné napomoci pochopení jejich složitého stavebního vývoje ve sledovaném období.

Knihla Mateusze Golińskiego ukazuje, jak důležitým pramenem mohou být na první pohled nezajímavé soudní knihy s trhovými zápisy pro utváření společenského a topografického obrazu pozdně středověkého města. Detailní mikrohistorický výzkum Rynku autorovi umožnil formulovat jasné a leckdy i překvapivé závěry, které nabízejí konfrontovat situaci ve Vratislavi s dalšími polskými, ale i jinými středoevropskými městy. Vzhledem k charakteru a množství pramenů dochovaných v domácích archívech však bohužel není možné pomýšlet na podobné výzkumy až na několik vzácných výjimek pro Čechy a Moravu.

MARTIN MUSÍLEK

Svätý Vojtech – svätec, doba a kult,
edd. Jaroslav NEMEŠ – Rastislav
KOŽIAK, Chronos, Bratislava 2011

228 s., ISBN 978-80-89027-35-4

Svatý Vojtěch sice nesehrál v dějinách středověkých Čech a Moravy tak stěžejní roli jako sv. Václav, přesto se řadí mezi patrony země a důležité světce. Na území dnešního Slovenska (a obecně v Uhrách) nikdy tak důležitou roli nehrál, i tak je však zajímavé podívat se, jakým způsobem tohoto světce reflektují slovenští historikové. Nepřekvapí, že většina studií se věnuje zkoumání možných vazeb sv. Vojtěcha na Uhry. Děje se tak v rovině Vojtěchova života, v souvislosti s jeho pozdějším kultem ve středověku a novověku, ale i prostřednictvím rozboru reflexe možných vazeb sv. Vojtěcha k Uhrám v moderní historiografii.

První oddíl je věnován vazbám sv. Vojtěcha k Uhrám. Úvodní příspěvek Richarda Marsiny *Sv. Vojtech a Ostrihom* se zamýšlí spíše nad doklady vojtěšského kultu v patrociniích a v liturgických knihách uherských biskupství. Nepočetnost souboru kostelů zasvěcených sv. Vojtěchovi – maďarskými badateli uváděný počet třináct autor ještě rozšiřuje o další tři doklady – podle Marsiny svědčí o užívání vojtěšského patrocinia spíše v prvních desetiletích 11. století. Přesto lze, jak Marsina ukazuje ve stručném přehledu, považovat sv. Vojtěcha za významného uherského světce; dokládá to zastoupení svatovojtěšských čtení a martyrologických záznamů takřka ve všech misálech a breviářiích, jež vznikly na území dnešního Slovenska. Příspěvek Vincenta Múcsky *O misii Bruna z Querfurtu v Uhorsku* je jediným textem sborníku, jenž se věnuje osudům některého z Vojtěchových souputníků. Autor se v cenném analytickém textu zamýšlí jednak nad Brunovým itinerářem, jednak nad identifikací černých, respektive bílých Uhrů. Nakonec dospívá k názoru, že za přívlastek „černý“ vděčí část Uhrů svému pohanství.

V následujícím oddílu *K počiatkom svätovojtěšského kultu* se čtyřice autorů věnuje primárně úvahám o nejstarších pramenech. Anna Pobóg-Lenartowicz představuje ve svém kompilačním příspěvku nejstarší svatovojtěšské legendy, tj. Římskou legendu, dnes spojovanou spíše s Lutychem, legendu Brunona z Querfurtu a *Passio*

Tejernseense. Text Dániela Bagiho se zamýšlí nad stopou, již sv. Vojtěch zanechal v pramelech historiografické povahy. V jinak rovněž spíše shrnujícím textu upozorňuje, že se v uherské historiografii a hagiografii sv. Vojtěchovi nedostávalo valné pozornosti a většinou posloužil jako „vhodný přítel“ sv. Štěpána. Vzájemný vztah pouze pomáhal legendistům vytvářet obraz Štěpánovy svatosti. Ve studii *Obrazová legenda v Hnezdne – reprezentácia osobnej identity sv. Vojtecha* se Ivan Gerát zaměřuje na další významnou památku, dveře hnezdenské katedrály, jež představují vojtěšskou legendu v bronzu. Název je ovšem poněkud zavádějící, neboť není jasné, jak by mohla být identita sv. Vojtěcha zakleta do obrazového cyklu, který podle hagiografických pramenů vznikl dvě století po jeho smrti. Vždyť již nejstarší legendy sepsané současnými rozhodně nejsou nezaujatým zachycením událostí, ale spíše umnou konstrukcí světce s problematickou chronologií i motivací jednajících postav. Nad svatovojtěšským kultem v Čáchách se zamýšlí jeden z editorů sborníku Jaroslav Nemeš.

František Oslanský zachycením kultu sv. Vojtěcha na území dnešního Slovenska uvozuje oddíl *K vývoju svätovojeťšského kultu v stredoveku a novoveku*. Název tohoto bloku překvapuje, neboť vymezenému tématu byly věnovány již mnohé předchozí příspěvky. Cenné poznatky obsahuje studie *Kult sv. Vojtecha v ostrihomskej liturgickej tradícii*, v níž Eva Veselovská mapuje doklady vojtěšského kultu v liturgických rukopisech ostříhomské arcidiecéze. Autorka rovněž sleduje vzory, podle kterých jednotlivé liturgické skladby vznikaly, a zamýšlí se nad okolnostmi jejich sepsání. Zájem polského historika Tomáše Ossowského platí sermonům o sv. Vojtěchovi a nabízí spíše uvedení do problematiky než shrnutí uzavřené badatelské kapitoly. Naopak poměrně podrobné seznámení s pečeti se svatovojtěšským motivem přináší Miroslav Glejtek. Až v 18. století se ocitneme díky Jakubu Pátkovi, který ve své uměnovědné studii zkoumá recepci kultu pěti bratří v nástěnné malbě, ovšem takřka polovina jeho textu je věnována recepci tohoto kultu ve středověké tradici. Závěrečný oddíl nás přenáší do světa moderní historiografie. Beáta Pinterová ve svém popisném textu ukazuje, jak byl světec začleňován do kontextu dvora knížete Gejzy, zatímco Imrich Nagy přináší přehled novější maďarské literatury o tomto světcovi.

Anotovaný sborník nabízí studie velmi rozdílné úrovně. Kromě popisných textů, jež většinou shrnují výsledky staršího bádání, v něm nalezneme několik cenných analytických textů,

díky kterým si publikace jistě získá místo v povědomí domácí medievistiky. A přispěje k tomu bezesporu i fakt, že je kniha již volně ke stažení na internetu.

DAVID KALHOUS

Benediktini ve středověku, ed. Marek MATĚJEK, Vivat Academia, Třebíč 2011

285 s., ISBN 978-80-87385-10-4

Benediktiner: Leben, Geschichte und Gegenwart, edd. Marek MATĚJEK – Heidemarie BACHHOFER, St. Pölten 2012

288 s., ISBN 978-3-901863-41-7

Poněkud mimo běžný konferenční provoz proběhlo roku 2011 v Třebíči kolokvium zabývající se v širokém slova smyslu benediktinským řádem ve středověku. Obšrné téma bylo opět vcelku netradičně už před konferencí zpracováno ve formě kolektivní monografie zaštitěné Západomoravskou vysokou školou. Publikace je vydána od pohledu skutečně výpravně, nechybí barevné ilustrace v textu a obrazová příloha na křídovém papíře. O skutečně komplexní péči, která byla vydání příspěvků věnována, svědčí i fakt, že kniha se v upravené verzi objevila o rok později i v německém překladu.

Přes poměrně sevřeně znějící titul knihy jde povahou spíše o typický sborník, zabíhající do mnoha aspektů existence benediktinské řehole. Několikrát dokonce vykračuje za rámec středověku (v tomto ohledu je německý titul práce trefnější). Jakýmsi doplňkem jsou i další texty, jež zazněly v rámci konference – především kázání benediktinského opata Columbana uzavírající celou práci.

Publikace je skutečně mnohooborová, což ještě více rozrůžňuje materiály zde zpracované. Práci uvádí obecně znějící historicko-textová analýza benediktinské řehole, jejímž autorem je hlavní editor svazku Marek Matějek. Příspěvek doplňuje v podstatě obšrnější úvod do benediktinské topiky. Následuje zajímavé seznámení s raně novověkou emblematickou řeholí (Gottfried Glaßner) a teologické zamyšlení nad benediktinskou spiritualitou (Anselm Grün). Tyto tři studie jsou obsahem první části svazku věnované Benediktově řeholi jako literárně-teologickému dílu. Druhá část, vystavěná výhradně historicky, zachycuje geograficky i časově velmi rozličná